

Слобода Д. Мидоровић,*
Асистент Правног факултета,
Универзитет у Новом Саду

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД
doi:10.5937/zrpfno-22953

UDK: 342.7:004.738.5
Раd примљен: 19.02.2019.
Раd прихваћен: 31.10.2019.

ПРАВО НА БРИСАЊЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ ДОСТУПНИХ НА ИНТЕРНЕТУ**

Апстракт: У раду је приказано право на брисање података о личности, које ће, у свом редефинисаном облику, представљати једну од новина Закона о заштити података о личности Републике Србије из 2018. године. По узору на Општу уредбу о заштити података о личности Европске уније, Закон о заштити података о личности Републике Србије настоји да прилагоди садржину права на брисање околностима широке доступности личних података на глобалној рачунарској мрежи – интернету. Циљ рада је да се научној и стручној јавности приближи ово право имајући у виду да његова формулација отвара бројна питања. У ту сврху, најпре су представљене околности које су условиле редефинисање права на брисање. Затим су конкретизовани садржина и начин његове реализације према пракси Суда правде Европске уније са кључним аргументима *pro et contra*. Указано је на непостојање подударности између садржине права на брисање према пракси Суда правде Европске уније, с једне, и Опште уредбе о заштити података о личности Европске уније, с друге стране. На крају су анализирани разлози који, према важећим решењима права Европске уније и домаћег права, треба да доведу до усвајања захтева за брисање података о личности, као и изузеци од права на брисање.

Кључне речи: право на заборав, лични подаци, интернет, обавеза обавештавања, одмеравање интереса.

---

* smidorovic@pf.uns.ac.rs

** Раd је, под насловом „Право лица да буде заборављено – (не)успели покушај заштите права на приватност у ери интернета“, усмено изложен на међународној научној конференцији „Право и мултидисциплинарност“, одржаној 12. априла 2019. године на Правном факултету Универзитета у Нишу.

1. Увод

Право на заштиту података о личности представља људско право које се гарантује као самостално право личности¹, или као саставни део другог личног права² – права на приватност.³ Остваривање овог права је у Републици Србији детаљно уређено Законом о заштити података о личности⁴, који је ступио на снагу 21. новембра 2018. године, и који се примењује од 21. августа 2019. године (скраћено: ЗЗПЛ). По узору на Општу уредбу о заштити података о личности Европске уније (скраћено: ГДПР),⁵ ЗЗПЛ уводи низ новина међу којима је и редефинисано *право на брисање података о личности* из чл. 30. Иако је право на брисање података и раније било предвиђено у оквиру *права лица поводом извршеног увида* зајемченог чл. 22 Закона о заштити података о личности из 2008. године⁶, ЗЗПЛ доноси измене у настојању да прилагоди његову садржину околностима широке доступности личних података на глобалној рачунарској мрежи – интернету.

У раду ће управо бити речи о праву на брисање података о личности доступних на интернету са циљем да се научној и стручној јавности приближи његова садржина и начин његове реализације. Ово је потребно имајући у виду да његова формулација из чл. 17 ГДПР, односно чл. 30 ЗЗПЛ, отвара бројн питања на која је тешко дати одговоре без консултовања одговарајућих коментара, који често ни сами не нуде јединствена тумачења појединих решења.

Као синоним за *право на брисање података о личности* у раду ће се користити иназив *право лица да буде заборављено*, односно *право на заборав*, с обзиром на то да се он помиње у чувеној пресуди Суда правде Европске уније

---

1 Вид. чл. 42 Устава Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр. 98/2006 и чл. 8 Повеље Европске уније о људским правима, “Official Journal of the European Communities“, С 364/1 од 18. 12. 2000.

2 О могућим називима категорије права којој припада право на заштиту личних података вид. у: Vodinelić, 2018: 262.

3 Вид. чл. 8 Европске конвенције о људским правима и основним слободама, „Службени лист СЦГ“ – Међународни уговори, бр. 9/2003 – Право на поштовање приватног и породичног живота.

4 „Службени гласник РС“, бр. 87/2018.

5 Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), Official Journal of the European Union“ L 119/1 од 4. маја 2016. године, 1–88.

6 „Службени гласник РС“, бр. 97/2008, 104/2009, 68/2012 – Одлука Уставног суда, 107/2012.

(скраћено: СПЕУ) донетој у случају *Google Spain SL and Google Inc. V Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González* (скраћено: *Google пресуда*)⁷, *Google* смерницама за њено спровођење (Floridi et. all, 2015), бројним научним и стручним радовима, те у ГДПР. Овај назив, иако широко прихваћен, не осликава на адекватан начин суштину права које се крије иза њега.⁸ Штавише, у бројним радовима на ову тему, исти назив – *право на заборав* се користи за означавање два садржински различита права, што додатно усложњава проблематику и ствара конфузију, јер право на заборав из *Google* пресуде и право на брисање (право на заборав) из чл. 17 ГДПР, односно чл. 30 ЗЗПЛ, немају исти домаћај.

У раду ће најпре бити речи о околностима које су условиле увођење права на заборав. Затим ће бити конкретизовани садржина и начин реализације овог права у складу са *Google* пресудом и смерницама за њено спровођење Саветодавног одбора *Google* (скраћено: *Google* одбор) и Радне групе основане у складу са чл. 29 Директиве 95/46/ЕЗ (Article 29 Data protection working party, 2014) (скраћено: Радна група ЕУ). У наставку ће бити изложени кључни аргументи *pro et contra* овог права. На крају ће бити размотрена садржина права на брисање личних података у складу са чл. 17 ГДПР, односно чл. 30 ЗЗПЛ.

2. Околности у којима је настало право на заборав

Право на заборав је настало као одговор на брзи развој технологије и својеврсна противтежа практично неограниченим меморијским капацитетима интернета (Hornung, Hofmann, 2013: 164; Kelly, Satola, 2017: 4). Осим глобалне рачунарске мреже – интернета, посебну улогу у настајању овог права одиграли су и интернет претраживачи. Њихови алгоритми су временом до те мере усавршени да уз помоћ једне одреднице и клика омогућују структурирани приказ иначе непрегледног броја садржаја доступних на најразличитијим веб-страницама. Претраживање се, између осталог, може вршити и уз помоћ имена и презимена неког лица, на основу чега се, за само неколико секунди, долази до података

7 Иако се ова формулација среће у наведеној пресуди, потребно је истаћи да она не потиче од самог СПЕУ, него је споменута у оквиру захева за претходну одлуку (питање под бр. 3), који је шпански суд упутио СПЕУ, као и у оквиру поднесака упућених СПЕУ – вид. пасус 91 пресуде СПЕУ у случају С-131/12 од 13. маја 2014. године.

8 У том смислу треба похвалити избор нашег законодавца који је у коначној верзији ЗЗПЛ одустао од овог назива одређивши се за јединствени назив *право на брисање података о личности*. Осим синонимне употребе ова два назива, која је доминантна, у литератури је присутно и мишљење да се ради о два одвојена права. О томе више у: Taeger, Gabel: 2019, 444–445, Rn. 4, са даљим упућивањима.

који омогућују тзв. профилисање личности⁹, тј. извођење закључака о неком битном својству одређене особе, као што су њено здравствено стање, склоности, интересовања, професија, кретање и сл.¹⁰ У таквим околностима, право на приватност је добило потпуно нову димензију. Док се раније оно доживљавало као право на простор у физичком смислу у оквиру ког појединац има право да се слободно развија, да буде „остављен на миру“ (Warren, Brandeis, 1890: 193, 195) и у који органи власти не могу задирати без правног основа (Kelly, Satola, 2017: 3), у данашњим условима оно се све више сагледава у контексту информационо-комуникационих технологија. Та промена парадигме намеће питање да ли се у интернет окружењу уопште може говорити о приватности ако се узме у обзир чињеница да сваки интернет корисник може приступити туђим личним подацима доступним на интернету у било које време, без знања и питања особе на коју се ти подаци односе (Schweitzer, 2017: 249).

Иако интернет нуди неограничене меморијске капацитете, упитно је да ли дигитална меморија може да врши улогу „непристрасног судије“ у процени нечијих способности и особина. Наиме, резултати претраге често не указују на то да ли је конкретна информација до које се претрагом долази актуелна или одавно депласирана и као таква ирелевантна, те да ли је она истинита, тачна и потпуна. Понуђене информације су често истргнуте из свог контекста и нису хронолошки приказане (Mayer-Schönberger, 2009: 78), што може допринети формирању слике о претраживаној особи која не одговара стварности (Schweitzer, 2017: 247). Иако неадекватне, информације о некој особи које су доступне на интернету могу утицати на доношење одлука које се тичу различитих аспеката њеног живота, попут одлуке послодавца о томе да ли ће је запослити, да ли ће се потенцијални пословни партнери упустити у пословни однос са њом, да ли ће добити визу за одлазак у страну земљу¹¹ и слично. Из ових примера се види да појединац, због доступности некада непроверених и неистинитих, или пак тачних, али застарелих информација на интернету, може бити ускраћен за нека своја права, тј. за животне прилике које би му иначе биле указане. У описаним околностима, опсег права на заштиту личних података се перманентно шири, о чему најбоље сведочи редефинисање права на брисање.¹²

9 О профилисању вид. више у: Diligenski, Prlja, Cerović, 2018: 48–61.

10 Вид. чл. 4, ст. 1, тачка 5) ЗЗПЛ и чл. 4, ст. 1, тачка 4) ГДПР. Вид. § 80 *Google* пресуде.

11 О најновијим изменама правила аплицирања за америчку визу вид. у: Rafia Zakaria, „US makes hurdles even higher for visa applicants“, објављено 5. јуна 2019. године на *CNN* интернет порталу, <https://edition.cnn.com/2019/06/05/opinions/visa-applications-social-media-requirements-zakaria/index.html>, 10. јун 2019. године.

12 Претече идеје о овом праву се често везују за дело „Брисање – Врлина заборавља у дигиталном добу“, професора Виктора Мајера-Шонбергера (*Viktor Mayer-Schönberger*).

3. Садржина и начин реализације права на заборав према *google* пресуди

Право на заборав ће најпре бити представљено кроз садржину коју му је „удакнуо“ СПЕУ у *Google* пресуди,¹³ након чега ће бити речи о ближим смерницама за њено спровођење у пракси.

У *Google* пресуди СПЕУ није на свеобухватан начин одредио садржину права на заборав. Уместо тога, он се изјаснио само о допуштености и начину његове реализације у контексту интернет претраживача. Управо због тога, назив права лако може да наведе на погрешан закључак о његовој суштини, због чега се нашао на удару критике (Floridi et. all, 2015: 3, фн. 1).¹⁴ Наиме, када се неко право назове правом на брисање, тј. правом на заборав, оно може одати утисак да се заиста ради о уклањању личних података са интернета, што би за последицу имало трајно онемогућавање приступа тим подацима без обзира на одредницу уз помоћ које се претрага врши. Међутим, суштина права на заборав се према *Google* пресуди не састоји у брисању личних података са сајта на коме су они објављени на дозвољен начин. Уместо тога, ради се о уклањању одређеног линка из индекса резултата који би интернет кориснику били приказани на основу претраге која се врши помоћу интернет претраживача, и то само онда када се као одредница претраге користи име и презиме одређене особе. Конкретно, ради се о уклањању линка¹⁵ који би иначе корисника упућивао на веб-сајт на коме је садржан податак уз помоћ ког се може идентификовати лице на које се он односи. То, међутим, не значи да се сам лични податак уклања са интернета и да се он више ни на који начин

У њему аутор, између осталог, наводи да смо савременици фундаменталне промене у којој је заборављање, као природан људски феномен, истиснуто неограниченим дигиталним памћењем, чиме се појединцима често одузима могућност за „другу шансу“ (Mayer-Schönberger, 2009: 11, 13).

13 Основ за доношење ове пресуде СПЕУ је, између осталог, нашао у екстензивном тумачењу права на приступ – које обухвата право на брисање из чл. 12(б) и права на приговор из чл. 14(а) тада важеће Директиве 95/46/ЕЗ Европског парламента и Савета о заштити појединаца у вези са обрадом личних података и о слободном протоку таквих података од 24. октобра 1995. године, *ОЈ* 1995 L 281, 31. У раду се неће наводити чињенице случаја како би се уштедело на простору.

14 Руковођени суштином овог права, поједини стручњаци предложили су његово преименовање у: право лица да оспори обраду својих личних података, право лица да отежа претраживање својих личних података, право лица да не буде помињано и др. Упркос критикама, термин право на заборав (енгл. *right to be forgotten*, нем. *Das Recht auf Vergessenwerden*) је и даље широко распрострањен.

15 О различитим нивоима доступности личних података на интернету вид. у: Sartor, 2016: 95.

не може сазнати. Напротив, он је и даље доступан интернет корисницима и они му могу приступити вршењем претраге уз помоћ друге одреднице, или пак директним приступом на веб-сајт на коме је он објављен. Другим речима, интернет корисницима није онемогућено него им је само отежано проналажење жељеног личног податка (Floridi et. all, 2015: 3, 4).

Захтев за уклањање конкретног линка упућује се оператеру интернет претраживача (*Google, Yahoo, Bing, Yandex* и др.)¹⁶ у чијој се листи резултата тај линк приказује. Основ за одговорност компаније која води одговарајући интернет претраживач СПЕУ је нашао у чињеници да је реч о субјекту који врши обраду личних података на тај начин што већ доступне податке на интернету „прикупља, снима, организује уз помоћ програма за индексирање, чува на својим серверима, објављује и чини их доступним својим корисницима“.¹⁷ Да ли ће оператер прихватити конкретан захтев за уклањање линка зависи од резултата одмеравања сукобљених интереса, и то у првом реду права на заштиту личних података, с једне, и права на слободно информисање и изражавање мишљења, с друге стране. Да би захтев био усвојен није нужно да се односи на линк који упућује на неистинит или нетачан податак, нити да подносилац докаже да услед индексирања конкретног линка трпи штету.¹⁸ Могуће је чак да је реч о линку који упућује на веродостојну информацију која је у време објављивања била релевантна, али је временом престала да остварује сврху због које је иницијално била прибављена. Колико је времена потребно да прође да би нека информација престала да буде релевантна, зависиће од околности конкретног случаја и од улоге коју појединац има у јавном животу.¹⁹

3.1. Смернице за остваривање права на заборав према *Google* пресуди

Иако је *Google* пресуда увела „револуцију“ по питању доступности личних података на интернету, на низ питања у вези са спровођењем ове пресуде

16 Како би се повиновао пресуди, *Google* је припремио *Образац захтева за уклањање личних података*, који је доступан свим интернет корисницима на разним језицима, укључујући и српски језик: https://www.google.com/webmasters/tools/legal-removal-request?complaint_type=rtbf&visit_id=636812691350981068-928487754&rd=1&pli=1, 30. јул 2019. Иако је овај образац доступан домаћим интернет корисницима на српском језику, у падајућем менију у коме подносилац захтева треба да означи земљу у којој има пребивалиште или боравиште није наведена Србија, тако да је неизвесно да ли би се *Google* упустио у разматрање захтева који би упутио корисник из Србије.

17 Вид. пасус 28 *Google* пресуде.

18 Вид. пасус 96, 99 и тачку 4 изреке *Google* пресуде.

19 Вид. пасусе 93, 94, 96 и 97 *Google* пресуде.

СПЕУ није дао одговор. Због тога су за имплементацију одлуке биле неопходне ближе смернице. У ту сврху *Google* је формирао саветодавни одбор, који су чинили експерти у предметној материји, који је дао упутства за спровођење *Google* пресуде (скраћено: *Google* смернице). Осим тога, инструкције за спровођење ове пресуде дала је и Радна група за заштиту података, основана у складу са чл. 29 Директиве 95/46/ЕЗ (скраћено: смернице Радне групе).

Саветодавни одбор *Google* је предложио параметре које треба узети у обзир приликом одмеравања интереса, истичући при томе да ниједан од њих нема снагу одлучујућег критеријума. У одмеравању интереса потребно је сагледати: 1) улогу коју подносилац захтева има у јавном животу, 2) природу информације, 3) њен извор и 4) њену временску димензију. Сходно томе, мањи су изгледи да ће бити усвојен захтев за уклањање линка који упућује на сајт који садржи информацију о особи која има јасну улогу у јавном животу, попут улоге коју, примера ради, имају политичари, док ће далеко веће изгледе на успех са захтевом имати особа која нема препознатљиву улогу у јавном животу (Floridi et. all, 2015: 7, 8). Природа информације може да буде таква да више нагиње ка приватној сфери појединца. То ће, на пример, бити случај ако је реч о информацији која се тиче здравља појединца, његовог интимног живота, броја банковног рачуна, идентификацијских ознака попут адресе, јединственог матичног броја и сл. Приликом разматрања захтева нарочито је потребно водити рачуна о интересима малолетника који су погођени конкретном информацијом. Ако линк упућује на информацију која не одговара стварности, тј. која је нетачна и као таква носи ризик од наступања штете, већи су изгледи да ће захтев за њено уклањање бити усвојен. *Argumentum a contrario*, ако је реч о информацији која је истинита и базирана на чињеницама, мања је вероватноћа да ће захтев за уклањање линка бити усвојен (Floridi et. all, 2015: 10, 12). У одмеравању интереса треба водити рачуна о потреби очувања доступности информација које подржавају: политички дискурс и дебату о питањима од јавног интереса; слободу научног истраживања и уметничког изражавања; информисаност јавности о питањима од значаја за јавно здравље и заштиту потрошача; приступ информацијама о историјским догађајима и личностима (Floridi et. all, 2015: 9–13). При оци захтева пажњу треба посветити и извору информације. У том смислу узеће се да претеже јавни интерес за приступ одређеној информацији ако је она објављена у оквиру новинарског извештавања обављеног у складу са правилима добре новинарске праксе (Floridi et. all, 2015: 13). Истовремено, не сме се занемарити временска димензија одређене информације, при чему протек времена нема потенцијал да умањи релевантност свих

информација попут оних о најтежим злочинима. Ако се пак ради о лакшем кривичном делу, протек значајног временског периода би требало да иде у прилог уклањању линка. Осим протеклог времена, код оваквих захтева треба узети у обзир и дати контекст, улогу коју подносилац захтева има у друштву, те да ли је реч о извршиоцу или о жртви кривичног дела (Floridi et. all, 2015: 12, 14). У смерницама је наглашено и да одлуке *Google* поводом захтева за уклањање линка треба да садрже образложења, с обзиром на то да подлежу контроли националних тела и судова (Floridi et. all, 2015: 21).

Док се *Google* препоруке односе на поступање компаније *Google* у вези са поднетим захтевима за уклањање линкова на бази претраге према имену и презимену неке особе, смернице Радне групе ЕУ представљају заједничке критеријуме према којима треба да поступају национална тела за заштиту података о личности по изјављеним правним лековима на одлуке оператера интернет претраживача. Другим речима, поступак одлучивања о захтевима за уклањање линкова из индекса резултата устројен је као вишестепени, при чему у првом степену о захтеву одлучује оператер који управља конкретним претраживачем, док по правном леку изјављеном на одлуку оператера одлучују национална тела којима је поверено старање о праву на заштиту личних података и национални судови (Article 29 Data protection working party, 2014: 5). У том смислу су препоруке Радне групе ЕУ битне и за саме оператере интернет претраживача.

С обзиром на то да су и *Google* одбор и Радно тело ЕУ дали смернице за спровођење исте пресуде, између њихових закључака има доста преклапања. У својим препорукама Радна група ЕУ је указала на потребу разликовања резултата претраге који се односе на туђе мишљење о некој особи од информација које су базиране на чињеницама. Ако се нека информација базира на очигледно нетачним чињеницама, што за последицу има пласирање слике у јавности о некој особи која не одговара стварности, веће су шансе да ће захтев бити усвојен (Article 29 Data protection working party, 2014: 15, 17). У супротном, ако је реч о испољавању туђег мишљења, мање су шансе да ће захтев успети. Налик *Google* одбору, и Радна група ЕУ закључује да приликом разматрања захтева треба водити рачуна о томе да ли је подносилац јавна личност, што међутим не значи да јавне личности немају право на приватност (Article 29 Data protection working party, 2014: 16).

Приликом разматрања смерница за спровођење *Google* пресуде, повело се питање и о томе да ли усвајање захтева подразумева уклањање одређеног *URL*, тј. веб-адресе на глобалном нивоу, што би значило да се претрагом према имену и презимену онемогућује приступање одређеној информацији без обзира из које земље се претрага врши, или је довољно онемогућити

приступ информацији у Европској унији, или још уже, у конкретној држави преко локалне верзије *Google*. Поводом овог питања *Google* одбор и Радна група ЕУ су дошли до различитих закључака. Док је *Google* одбор заузео став да линкове треба уклањати само са домена у оквиру Европске уније (Floridi et. al, 2015: 20), Радна група ЕУ о заштити података је стала на становиште да брисање линка треба да буде спроведено на глобалном нивоу, тј. на домену *Google.com*, како би се спречило изигравање права Европске уније (Article 29 Data protection working party, 2014: 3). У једној од новијих пресуда, СПЕУ се изјаснио о овом питању, заузевши став да „оператор претраживача, кад прихвати захтев за уклањање линка [...], није дужан да уклони линк на свим верзијама свог претраживача, него само на оним верзијама које постоје у свим државама чланицама [...]“.²⁰

3.2. Аргументи *pro et contra*

Увођење права на заборав у интернет окружењу поделило је стручну и научну јавност. Највише замерки на његов рачун упућено је с обзиром на уверење појединих аутора да ће редефинисано право на брисање ограничити слободу изражавања и право на слободно информисање. Заговорници овог права, с друге стране, истакли су његов допринос реуспостављању контроле интернет корисника над њиховим личним подацима, што би требало да ојача поверење јавности у дигиталне услуге на којима почива дигитална економија (European Commission, није наведена година издања: 2, 7).

Присталице права на заборав сматрају да је ово право у *Google* пресуди формулисано на начин који омогућује постизање оптималне равнотеже између сукобљених интереса, с обзиром на то да је реч о најблажој интервенцији у погледу доступности тражених података (Sartor, 2016: 97). У прилог праву лица да буде заборављено наведен је и аргумент ресоцијализације (Wallisch, 2015: 96). Наиме, брисање са интернета „проблематичних“ или бар не претерано пријатних података из даље прошлости неког лица може да олакша његову реинтеграцију у друштво. Овај аргумент је тим пре прихватљив, ако се узме у обзир чињеница да национални закони, под одређеним условима, дозвољавају рехабилитацију осуђених лица, која повлачи престанак свих правних последица осуде.²¹ Један од аргумената у прилог права на заборав изведен је из неограничене могућности објављивања различитих садржаја на интернету без икакве претходне провере и контроле. Због тога се право на заборав може разумети

---

²⁰ С-507/17 од 24. септембра 2019. године.

²¹ Вид. чл. 97–100 и чл. 94–96 Кривичног законика, „Службени гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019.

као својеврстан коректив честог одсуства претходног редиговања и рецензирања садржаја који се објављују на интернету (Kelly, Satola, 2017: 13).

У погледу остваривања права на брисање, поједини аутори су изразили бојазан да ће бројност захтева за уклањање линкова онемогућити њихово појединачно разматрање, што ће за последицу имати њихово некритичко усвајање (Kelly, Satola, 2017: 15). Досадашња пракса, међутим, показује да су овакве стрепње биле неоправдане. То потврђују статистички подаци *Google* према којима број усвојених захтева чини свега око 40% укупно поднетих захтева.²² У критички настројеним радовима се указује и на то да је вероватноћа проналажења информације на коју би иначе указао уклоњени линк само хипотетички замислива, јер је тешко очекивати од интернет корисника да ће претрагом уз помоћ другог појма успети да дође до податка који тек треба да сазна (Arning, Moos, Schefzig, 2014: 452). Критикама се придружује и виђење да је *Google* пресуда фактички нарушила еквилибријум између људских права, успостављајући својеврстан хијерархијски однос међу њима, у коме је право на заштиту личних података однело примат над слободом изражавања (Brkan, 2016: 825, 827). Један од најпроминентнијих контра аргумената истакнут је на рачун субјекта који врши одмеравање интереса. Као што је већ поменуто, захтев за уклањање линка заинтересовано лице најпре треба да упутити компанији која руководи интернет претраживачем. Управо су у томе многи опоненти права на заборав видели неприхватљиво измештање заштите субјективних права појединаца из надлежности државних органа у руке приватних компанија, указујући да се у томе крије потенцијал за злоупотребу, као и превелика моћ у креирању „колективног памћења“ (Herr, 2015). Иако овај аргумент има своју тежину, не треба сметнути са ума чињеницу да одлука приватне компаније о поднетом захтеву за брисање, на иницијативу незадовољне стране, подлеже контроли националних тела (нпр. повереника за заштиту личних података и националних судова), што у извесној мери релативизује његову снагу.

Упркос бројним критикама, делује да је право на брисање оправдано у случају да се ради о нарочито осетљивим подацима лица која немају препознатљиву улогу у јавном животу (нпр. података о здравственом стању, вероисповести, интимном животу, чињеници да је лице било жртва кривичног дела попут дела против полне слободе и сл.).²³ Осим тога, ако право које је прилагођено аналогном добу, познаје механизме за „поправљање“ слике појединца у

22 Наиме, Гугл је до сада запримио преко три милиона захтева, док је од њих усвојено нешто више од 800.000: <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=en16.7.2019,31. јул 2019>.

23 Вид. чл. 16 ЗЗПЛ.

друштву, попут права на рехабилитацију ранијих осуђеника или права покајања аутора²⁴, логично би било да упоредиви механизми постоје и у виртуелном окружењу. Но, опсег права на брисање у дигиталном свету не треба ограничити на случајеве у којима постоје упоредиви механизми заштите у аналогним условима, него га треба саобразити практично неограниченој меморији интернета. Због тога, под одређеним условима, треба дозволити и брисање података који би у „недигиталним“ условима, протеклом времена, били препуштени заборава. То, међутим, не значи да право на брисање треба олако дозволити. Оно треба да уследи само ако резултат одмеравања сукобљених интереса недвосмислено говори у прилог прече потребе за заштитом приватних интереса појединца у односу на интересе јавности за приступ одређеном податку.

4. Право на брисање података о личности према чл. 17 ГДПР и чл. 30 ЗЗПЛ

Поређењем права на заборав из *Google* пресуде, с једне, и права на брисање (права на заборав) из чл. 17 ГДПР, с друге стране, да се закључити да формулација овог права из ГДПР далеко премашује значење које му је изворно приписао СПЕУ (Voigt, von dem Bussche, 2018: 209). То је разумљиво ако се узме у обзир да је у *Google* пресуди СПЕУ заузео став само поводом доступности личних података путем интернет претраживача (а не и интернета уопште), и то онда када се претрага врши према имену и презимену одређеног лица. За разлику од тога, чл. 17 ГДПР говори о *брисању података о личности* – при чему се под брисањем мисли на уклањање података, а не само на уклањање линкова који упућују на одређени податак, и то од стране свих руковалаца,²⁵ а не само од стране компанија које воде интернет претраживаче.²⁶

---

24 Вид. чл. 72 Закона о ауторском и сродним правима, „Службени гласник РС“, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 (Одлука Уставног суда).

25 Према чл. 4 ст. 1, тачка 3) и 8) ЗЗПЛ, руковалац је физичко или правно лице, односно орган власти који самостално или заједно са другима одређује сврху и начин обраде, док се под обрадом подразумева свака радња или скуп радњи које се врше аутоматизовано или неаутоматизовано са подацима о личности или њиховим скуповима, као што су прикупљање, бележење, разврставање, груписање, односно структурисање, похрањивање, уподобљавање или мењање, откривање, увид, употреба, откривање преносом, односно достављањем, умножавање, ширење или на други начин чињење доступним, упоређивање, ограничавање, брисање или уништавање.

26 Иако домаћај овог права није ограничен на руковоаце који обрађују личне податке у интернет окружењу, имајући у виду улогу коју интернет има у савременом друштву, за очекивати је да ће се највећи број захтева управо односити на уклањање личних података доступних на овој глобалној рачунарској мрежи.

Штавише, право на заборав, на начин на који је формулисано у *Google* пресуди, није изричито садржано у ГДПР. Наведена констатација актуелизује питање односа права на заборав из *Google* пресуде и истоименог права из ГДПР. Наиме, након ступања на снагу ГДПР није престала могућност уклањања линкова из резултата претраге интернет претраживача у складу са условима предвиђеним у *Google* пресуди. Напротив, појединцу стоје две могућности на располагању: или да захтева уклањање линка из индекса претраге одређеног интернет претраживача према условима из *Google* пресуде, или да руковаоцу упути захтев за брисање самог податка у складу са условима из ГДПР. У вези са овим може бити спорно да ли ову могућност избора треба дозволити и лицима са пребивалиштем, односно боравиштем у Србији, односно да ли се и она могу позвати на право које је формулисано у *Google* пресуди. Иако Србија није чланица ЕУ, и иако се право на уклањање линкова из резултата претраге путем интернет претраживача не спомиње изричито у ЗЗПЛ, закључивањем *argumentum a maiore ad minus* би се могло пледирати за допуштено избора. Наиме, ако је под условима из чл. 3, ст. 4 ЗЗПЛ²⁷ могуће захтевати брисање личних података од иностраних руковалаца, тим пре би требало дозволити и деминутив овог права које се састоји у уклањању линка који упућује на тај податак.

У настојању да се постигне свеобухватно брисање података, ГДПР иде и корак даље. У чл. 17, ст. 2 ГДПР (чл. 30, ст. 3 ЗЗПЛ)²⁸ предвиђена је обавеза руковаоца који је јавно објавио податке о личности поводом којих је поднет захтев за брисање, да предузме све разумне мере како би обавестио остале руковаоце тих података о томе да је поднет захтев за брисање свих њихових копија и свих упућивања на њих. Управо овај став доноси суштинску промену у односу на ранију формулацију права на брисање, због чега у њему многи аутори виде настојање за суштинско остваривање права на заборав (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 7).²⁹

27 ЗЗПЛ се „примењује на обраду података о личности лица на које се подаци односе које има пребивалиште, односно боравиште на територији Републике Србије од стране руковаоца, односно обрађивача који нема седиште, односно пребивалиште или боравиште на територији Републике Србије, ако су радње обраде везане за: 1) понуду робе, односно услуге лицу на које се подаци односе на територији Републике Србије, без обзира да ли се од тог лица захтева плаћање накнаде за ову робу, односно услугу; 2) праћење активности лица на које се подаци односе, ако се активности врше на територији Републике Србије.“

28 Слична обавеза садржана је у чл. 19 ГДПР и чл. 33 ЗЗПЛ.

29 У електронској верзији коментара није означен број странице.

У вези са остваривањем права на брисање података о личности, поставља се неколико питања: 1) под којим условима се ово право може остварити; 2) у којим околностима ће руковалац моћи да одбије захтев за брисање података о личности; 3) на чију иницијативу треба да уследи брисање података о личности, и коначно, 4) коме (и у којој врсти поступка) ће лице о чијим се подацима ради моћи да се обрати ако сматра да му је ово право повређено.³⁰

С обзиром на то да је у чл. 30 ЗЗПЛ, уз минималне разлике, преузета садржина чл. 17 ГДПР, у наставку рада ће се, ради лакшег праћења, наводити само одговарајући чланови и ставови ЗЗПЛ.

4.1. Случајеви у којима се може остварити право на брисање података о личности - чл. 30, ст. 2 ЗЗПЛ

Да би уследило брисање података о личности потребно је да отпадне правни основ по коме руковалац обрађује туђе личне податке (чл. 12 ЗЗПЛ). Руковалац, међутим, није дужан да приступи брисању туђих личних података уколико отпадне један од више основа који обраду туђих података чине дозвољеном у конкретном случају.

Под условом да није испуњен ниједан од изузетака од права на брисање, захтев за брисање ће бити усвојен у једном од следећих случајева:

1) Ако „подаци о личности више нису неопходни за остваривање сврхе због које су прикупљени или на други начин обрађивани.“ Овај разлог брисања директно проистиче из *начела ограничења у односу на сврху обраде*, према коме се обрада личних података може вршити само у сврхе које су „конкретно одређене, изричите, оправдане и законите“ (чл. 5, ст. 1, тачка 2) ЗЗПЛ). Ипак, ово начело је релативизовано предвиђањем два изузетка. Наиме, сматраће се да је упркос остварењу првобитне сврхе обраде, даља обрада допуштена ако се „врши у сврхе архивирања у јавном интересу, у сврхе научног или историјског истраживања, као и у статистичке сврхе“ (чл. 6, ст. 1 ЗЗПЛ). Осим тога, изузетак од правила да је обрада података везана сврхом због које су они првобитно прикупљени, јавља се и случај тзв. компатибилне сврхе (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 12, 13). Наиме, ако се испостави да руковалац има интерес да настави са обрадом података у сврху која је различита од сврхе због које су они изворно прикупљени, а да за то нема основ у закону нити у пристанку лица о чијим је подацима реч, процена допуштености даље обраде података зависиће

---

30 Због ограничености простора, у раду ће бити понуђени одговори на прве три групе питања.

од критеријума као што су сродност првобитне и накнадно настале сврхе обраде, околности у којима су релевантни подаци прикупљени, њихове природе, последица које даља обрада може проузроковати лицу о чијим се подацима ради, примене мера заштите попут псеудонимизације³¹ и др. (чл. 6, ст. 2 ЗЗПЛ). У тим случајевима руковалац сам треба да одмери ове интересе, при чему сноси и одговорност за сопствену процену.

2) Ако је лице опозвало свој пристанак, а не постоји други правни основ за обраду. Опозив пристанка се може дати у сваком тренутку, при чему та могућност мора бити предочена лицу о чијим се подацима ради, и то пре давања пристанка. За опозив пристанка није предвиђена посебна форма, при чему ЗЗПЛ изричито прописује да опозивање пристанка мора бити подједнако једноставно као и давање пристанка. Опозив делује *ex nunc* (чл. 15 ЗЗПЛ). Ипак, опозив пристанка не значи нужно и престанак даље обраде података, јер руковалац може да настави са обрадом ако докаже да постоји други разлог који даљу обраду података чини допуштеном. Да би опозив пристанка довео до брисања података, потребно је да је у том смислу изричито упућен захтев руковаоцу, с обзиром на то да у овом случају лице о чијим се подацима ради уместо брисања може да захтева и ограничење употребе података (чл. 31, ст. 1, тач. 2 ЗЗПЛ) (Taeger, Gabel: 2019, 452, Rn. 38, са даљим упућивањем).

3) У случају подношења приговора на обраду података. У овом случају треба разликовати две варијанте. Прва је када се приговор односи на обраду података која се врши у циљу обављања послова у јавном интересу, ради извршења законом прописаних овлашћења руковаоца или је она неопходна у циљу остваривања легитимних интереса руковаоца или треће стране (чл. 12, ст. 1, тач. 5 и 6 ЗЗПЛ). Тада је руковалац по приговору дужан да обрише личне податке подносиоца, осим ако докаже да разлочи за даљом обрадом претежу над легитимним интересима, правима и слободама подносиоца захтева, или ако докаже да је даља обрада неопходна у вези са подношењем, остваривањем или одбраном правног захтева (чл. 37, ст. 1 ЗЗПЛ). Друга варијанта постоји ако се лични подаци обрађују у сврху директног оглашавања. Тада делује да по изјављеном приговору брисање података мора да уследи, односно у том случају руковалац нема могућност да доказује постојање интереса који претежу над интересима подносиоца захтева (чл. 37, ст. 2 ЗЗПЛ) (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 25). Иако би овакво тумачење уследило на основу чл. 30, ст. 2, тач. 3, б) ЗЗПЛ, спорно је да ли брисање личних података заиста мора да

31 Под псеудонимизацијом се подразумева „обрада на начин који онемогућава приписивање података о личности одређеном лицу без коришћења додатних података“ (чл. 4, ст. 1, тач. 6 ЗЗПЛ).

уследи без обзира на евентуално постојање друге сврхе обраде. Наиме, из чл. 37, ст. 3 ЗЗПЛ³², делује да након изјављеног приговора на обраду података о личности за потребе директног оглашавања, подаци могу и даље да се обрађују у друге сврхе. Због тога делује да чл. 30, ст. 2, тач. 3, б) ЗЗПЛ треба тумачити у вези са чл. 37, ст. 3 ЗЗПЛ, на основу чега се може извести закључак да право на брисање, без одмеравања других интереса, треба да уследи само онда када су подаци прикупљени и иначе обрађивани искључиво у сврхе директног оглашавања (Taeger, Gabel: 2019, 455, Rn. 55, 56, са даљим упућивањем).

4) Ако су лични подаци били незаконито обрађивани. Овде је реч о свеобухватном основу који супсумира претходно наведене разлоге за брисање, али је вероватно предвиђена са циљем да обухвати евентуално друге случајеве незаконите обраде (нпр. ако руковалац настави да обрађује туђе личне податке упркос томе што му они више нису неопходни ради извршења уговора које је закључио са лицем на које се ти подаци односе, или упркос томе што подаци више нису неопходни ради заштите животно важних интереса лица на које се подаци односе или другог физичког лица, као и у другим случајевима који би били противни чл. 12 ЗЗПЛ који уређује законитост обраде, или начелима обраде из чл. 5 ЗЗПЛ, попут начела транспарентности, минимизације, тачности и др.).³³ Појам незаконите обраде, међутим, није ограничен на повреде ЗЗПЛ, него обухвата и повреде евентуално других закона којима се уређује обрада личних података.

5) Ако је њихово брисање нужно ради извршења законских обавеза руковоаца. Примера рад, Закон о адвокатури у чл. 80³⁴ прописује обавезу адвокатске коморе да обрише податак о изреченој дисциплинској мери ако у прописаном року након коначности одлуке дисциплинског суда адвокат не учини нову повреду дужности и угледа адвоката. Други пример за брисање података *ex lege* садржан је у чл. 98 Кривичног законика Републике Србије и тиче се законске рехабилитације.

6) Ако су подаци о личности прикупљени у вези са коришћењем услуга информационог друштва, а пристанак на обраду података је дало малолетно лице које је навршило 15 година,³⁵ при чему се ово право

---

32 „Ако лице на које се подаци односе поднесе приговор на обраду за потребе директног оглашавања, подаци о личности *не могу се даље обрађивати* такве сврхе“ (Нагласак аутора).

33 О законитости обраде говоре чл. 12, 13 и 14 ЗЗПЛ.

34 „Службени гласник РС“, бр. 31/2011, 24/2012.

35 Вид. чл. 16 ЗЗПЛ. У погледу узраста детета које може самостално да да сагласност у погледу коришћења услуга информационог друштва, ГДПР оставља државама

може вршити и након стицања пунолетства (Voigt, von dem Bussche, 2018: 211). С обзиром на то да се у овом основу изричито упућује на чл. 16, ст. 1 ЗЗПЛ, у пракси може бити спорно да ли ће право на брисање моћи да захтева и лице у случају из чл. 16 ст. 2 ЗЗПЛ – тј. онда када је сагласност у вези са коришћењем услуга информационог друштва за дете млађе од 15 година дао родитељ који врши родитељско право или други законски заступник.³⁶ Циљ ове одредбе је да се лицу које је пристанак за обраду података дало као дете, тј. у узрасту у коме није у потпуности могло бити свесно свих последица свог пристанка, омогући да захтева брисање личних података, и то независно од тога да ли се у очима правног поретка и даље сматра дететом.³⁷ Имајући наведено у виду, делује да би ово право требало омогућити чак и у случају да је сагласност на обраду података за лице млађе од 15 година дао родитељ или други законски заступник, с обзиром на то да није искључена могућност да ће, када одрасте, лице имати другачији став поводом раније дате сагласности, и да се из те животне перспективе можда неће сложити са одлуком коју је својевремено у његово име донео његов законски заступник. У поређењу са случајем када брисање података треба да уследи због повлачења пристанка (чл. 30, ст. 2, тач. 2), делује да у односу на малолетника руковалац не може да настави са обрадом његових података предочавањем другог основа за обраду који претеже над легитимним интересима подносиоца захтева (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 36).

Као што се из изложеног може закључити, разлози за брисање су релативизовани тиме што је уз готово сваки од њих предвиђена могућност одступања. Осим тога, разумевање разлога за брисање је отежано бројним упућивањима на одредбе из других чланова, у којима се неретко даље преупућује на примену одредаба садржаних у другим члановима.

4.2. Обавеза обавештавања осталих руковаца о поднетом захтеву за брисање података о личности – чл. 30, ст. 3 ЗЗПЛ

Неретко се дешава да се подаци који су објављени на неком сајту преузимају, чине доступним, линкују или на други начин обрађују од стране других руковаца. Због тога није искључена могућност да ће одређени податак

чланицама могућност да ту границу поставе између 13. и 16. године. Под услугама информационог друштва се, у складу са чл. 4, ст. 1, тачка 23 ЗЗПЛ, подразумева „свака услуга која се уобичајено пружа уз накнаду, на даљину, електронским средствима на захтев примаоца услуга“.

³⁶ У редакцији овог члана ЗЗПЛ је вероватно учињена омашка, с обзиром на то да су у упоредивом чл. 8, ст. 1 ГДПР обједињени ставови 1 и 2 чл. 16 ЗЗПЛ.

³⁷ Вид. тачку 65 уводног образложења ГДПР.

и даље бити доступан на интернету упркос томе што је обрисан са сајта на коме је првобитно био објављен. То је био разлог због ког је у ГДПР значајно проширен домет права на брисање. Наведено је постигнуто увођењем обавезе руковоаца који је јавно објавио личне податке да обавести остале руковоаце (не и обрађиваче³⁸) који врше њихову обраду о томе да је уз захтев за брисање податка поднет и захтев за брисање свих његових копија и упућивања на њега, односно свих електронских веза према њему. Међутим, да би за руковоаца који је јавно објавио податке о личности наступила обавеза обавештавања других руковоаца који те исте податке обрађују, потребно је да је претходно утврђена основаност захтева за брисање личних података у односу на конкретног руковоаца (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 51).

У вези са овом обавезом спорно је како треба тумачити синтагму „јавно објавио“. У појединим коментарима се упућује на могућу примену дефиниције из закона којим се уређује област ауторског права. У том случају би се у нашем праву могло узети да је руковалац јавно објавио неки податак ако га је „учинио доступним већем броју лица која нису међусобно повезана родбинским или другим личним везама“.³⁹ Осим тога, спорно је да ли се израз „јавно објавио“ односи само на објаве података на интернету или и на другим медијима за саопштавање информација (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 49).

У сваком случају, обавеза обавештавања није апсолутна, тј. руковалац који је јавно објавио податке о личности може да се ослободи ове обавезе ако би доказао да је њено извршење скопчано са мерама које он није у могућности да предузме имајући у виду препреке техничке, технолошке или финансијске природе. С обзиром на то да нема сваки руковалац на располагању иста финансијска средства, нити исти број запослених, став о томе како треба схватити синтагму „предузимање свих разумних мера“ цениће се за сваког адресата ове обавезе посебно, на основу комбинације субјективних и објективних критеријума (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 54).

Ratio ове одредбе се огледа у растерећењу лица о чијим се подацима ради на тај начин што оно не би морало сваком појединачном руковоацу да упућује захтев за брисање својих података, него је довољно да га упути руковоацу који је тај податак јавно објавио, који потом захтев за брисање

---

38 Обрађивачи су лица која обрађује податке на основу уговора са руковоацем у његово име (вид. чл. 4, ст. 1, тач. 9 у вези са чл. 45 ЗЗПЛ).

39 Вид. чл. 7, ст. 2 Закона о ауторском и сродним правима, „Службени гласник РС“, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 (Одлука Уставног суда).

свих копија ових података и упућивања на њих треба да проследи осталим руковоацима. То, међутим, не значи да руковалац коме буде прослеђен овај захтев аутоматски има обавезу да престане са даљом обрадом конкретног податка. Да ли ће та обавеза уследити или не зависи од тога да ли обавештени руковалац има правни основ за обраду конкретног податка или не (Hornung, Hofmann, 2013: 167; Kubis, 2017: 583), те од одмеравања интереса које ће у складу са чл. 30 ЗЗПЛ спровести сваки руковалац. Уколико би се испоставило да обавештавање представља прекомеран терет за руковоаца који је јавно објавио податак, лицу на које се податак односи преостаје да се са захтевом за брисање директно обрати сваком руковоацу. То је могуће јер у оквиру права на приступ подацима, лице од руковоаца може захтевати информацију о томе коме су све његови лични подаци откривени (чл. 26, ст. 1, тачка 3 ЗЗПЛ).

За разлику од обавезе брисања која треба да уследи „без непотребног одлагања“, за испуњење обавезе обавештавања није предвиђена ближа временска одредница, с тим што је руковалац у оба случаја дужан да без одлагања, а најкасније у року од 30 дана од пријема захтева, пружи информације о поступању по поднетом захтеву лицу о чијим се подацима ради. Уколико се покаже неопходним, рок од 30 дана може бити продужен за још 60 дана, уз обавезу руковоаца да о томе обавести подносиоца захтева у оквиру првобитног тридесетодневног рока (чл. 21, ст. 3 ЗЗПЛ).

4.3. Изузеци од права на брисање података о личности – чл. 30, ст. 5 ЗЗПЛ

Осим одступања која се спомињу уз поједине разлоге за брисање (вид. одељак 4.1.), у чл. 30, ст. 5 ЗЗПЛ су предвиђени разлози због којих право на брисање података о личности може бити суспендовано упркос постојању основа за брисање. Они упућују на потребу одмеравања интереса у сваком појединачном случају како би се успоставила правична равнотежа између различитих права. Наиме, брисање података о личности неће уследити упркос постојању горе елаборираних разлога за брисање ако је њихова даља обрада неопходна ради:

1) остваривања слободе изражавања и информисања. У вези са овим изузетком од права на брисање потребно је разликовати чињеничне наводе од испољавања самог мишљења, што је нарочито тешко у ситуацијама када се мишљење базира на подацима о некој личности (Voigt, von dem Bussche, 2018: 212). У сваком случају, остваривање права на брисање искључено је у случају када се обрада података о личности врши у сврхе новинарског истраживања и објављивања информација у медијима (тзв. медијска

привилегија) (Eßer, Kramer, vonLewinski, 2018:Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 64), и у сврхе научног, уметничког или књижевног изражавања, ако је то у конкретном случају неопходно у циљу заштите слободе истраживања и информисања (чл. 88 ЗЗПЛ);

2) поштовања законске обавезе руковооца или ради извршења послова у јавном интересу или службених овлашћења руковооца. Обавеза обраде личних података може, примера ради, проистацати из закона којим се уређују радноправни односи, опорезивање, евиденција привредних друштава и сл. (Gola: 2018, 470, Rn. 46). Круг послова у јавном интересу због којих се може ограничити право на брисање се може конкретизовати уз помоћ чл. 40 ЗЗПЛ. Сходно њему, до ограничења права на брисање би могло доћи из разлога: националне и јавне безбедности, спречавања, истраге и откривања кривичних дела, гоњења учинилаца кривичних дела, извршења кривичних санкција, из важних државних или финансијских интереса Републике Србије и др.

3) остваривања интереса јавног здравља. Овај разлог ће, примера ради, бити испуњен ако је обрада података неопходна у сврху превентивне медицине, процене радне способности запослених, управљања здравственим системима и сл. (чл. 17, ст. 2, тач. 8 и 9 ЗЗПЛ);

4) архивирања у јавном интересу, научног или историјског истраживања или у статистичке сврхе, с тим што је тада потребно испитати примењивост мера попут минимизације података или псеудонимизације, ако се њиховом применом не би реметила обрада података у наведене сврхе (чл. 92 ЗЗПЛ);

5) подношења, остваривања или одбране правног захтева (чл. 30, ст. 5 ЗЗПЛ). Смисао овог изузетка се огледа у спречавању губитка доказног материјала од ког би зависио исход спора који је већ у току, односно за који постоји висок степен вероватноће да ће уследити, без обзира на то да ли ће се он решавати судским или вансудским путем (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 66). Циљ ове одредбе је да се спречи злоупотреба права на брисање у сврху придобијања повољније позиције у поступку који је у току или који тек предстоји (Taeger, Gabel: 2019, 471, Rn. 124, са даљим упућивањем).

Осим у наведеним ситуацијама, право на брисање података о личности може бити суспендовано и у функцији обраде личних података у посебне сврхе од стране надлежних органа (чл. 30, ст. 6 ЗЗПЛ).

Док постојање разлога за брисање треба да докаже подносилац захтева, постојање разлога за одступање од права на брисање треба да докаже руковалац.

4.4. Иницирање брисања података о личности

У вези са брисањем података о личности, потребно је још разјаснити и када ће оно уследити, односно да ли се личн и подаци бришу само на захтев лица о чијим се подацима ради, или пак њихово брисање, под претпоставком испуњености одређених услова, треба да уследи и на иницијативу самог руковоаца. Оно што је неспорно јесте да се захтев за брисање увек упућује руковоацу, а не и обрађивачу.

Иако је одговор на ово питање од значаја за процену одговорности руковоаца,⁴⁰ упитно је да ли он може бити јединствен с обзиром на то да ЗЗПЛ даје повод за различита тумачења. Наиме, док чл. 30, ст. 2 ЗЗПЛ прописује да је руковалац „без непотребног одлагања“ дужан да обрише личне податке у наведеним случајевима, у ст. 4 истог члана се наводи да „лице на које се подаци односе подноси захтев за остваривање права из ст. 1 овог члана руковоацу“. Дакле, на основу чл. 30, ст. 2 ЗЗПЛ би се могло рећи да је руковалац дужан да обрише личне податке чим утврди да су се стекли разлози из чл. 30 ЗЗПЛ (Taeger, Gabel: 2019, 461, Rn. 81, са даљим упућивањем; Moos, Schefzig, Arning (Hrsg.): 2018, 189, Rn. 192), док из ст. 4 истог члана проистиче да остваривање овог права треба да уследи тек на иницијативу заинтересованог лица. Осим наведена два, могуће је и треће тумачење. Наиме, ст. 2 у вези са ст. 4, чл. 30 ЗЗПЛ се може протумачити и тако да је руковалац коме је претходно упућен захтев, без непотребног одлагања, дужан да обрише личне податке ако су испуњени за то прописани услови. Но, када се узму у обзир појединачни разлози који дају повод за брисање, делује да је могуће још једно тумачење према коме би став о иницијативи за брисање података требало заузети спрам околности конкретног случаја. Тако, на пример, у случају да обавеза брисања за руковоаца проистиче из закона (види горе наведене примере из Закона о адвокатури и Кривичног законика), делује да би руковалац требало да приступи брисању података без захтева лица о чијим се подацима ради, чим за то буду испуњени законски услови.

Имајући у виду одговорност коју руковалац може да сноси у случају непоступања по одредби чл. 30 ЗЗПЛ (вид. чл. 95 ЗЗПЛ), делује да би најправичније било тумачити ову одредбу тако да обавеза брисања, па и одговорност за непоступање по захтеву за брисање, за руковоаца наступа само ако му је претходно упућен захтев од стране овлашћеног лица.⁴¹ Ово

40 Вид. чл. 95, ст. 1, тачка 13, као и чл. 95, ст. 4 и ст. 5 ЗЗПЛ.

41 Сличан став заузео је и Виши регионални суд (*Oberlandesgericht*) у Хамбургу (OLGHamburg, Urteil vom 07. 07. 2015 – 7 U 29/12, <https://openjur.de/u/838786.html> 4. март 2019). У цитираном случају, Суд је био мишљења да када се ради о личним подацима

тумачење би могло бити подржано и аргументом да је српски законодавац у засебном ставу прописао обавезу подношења захтева (чл. 30, ст. 4 ЗЗПЛ), што у европском изворнику није случај. Уз то, лице о чијим је подацима реч може да оптира између права на брисања, с једне, и права на ограничење обраде, с друге стране (чл. 31, ст. 1, тачка 2) ЗЗПЛ). То значи да би у случају самоиницијативног брисања података руковаца практично ускратио лицу о чијим се подацима ради могућност избора између ова два права (Taeger, Gabel: 2019, 461, Rn. 82, са даљим упућивањем).

У вези са подношењем захтева, спорно је и да ли сваки захтев за брисање који је упућен руковоцу који је јавно објавио податак треба тумачити тако да он у себи имплицитно садржи и захтев за обавештавање осталих руковаца о захтеву за брисање свих његових копија и упућивања на тај податак, или је то потребно посебно нагласити у склопу захтева за брисање или у посебном захтеву. Док се у неким коментарима истиче да у таквој ситуацији треба презумирати да лице које је упутило захтев за брисање прећутно жели да се конкретан податак обрише са свих места на којима је снимљен (Taeger, Gabel: 2019, 466, Rn. 103, са даљим упућивањем; Moos, Schefzig, Arning (Hrsg.): 2018, 195, Rn. 215, са даљим упућивањем), у другим коментарима се указује на то да је наступање обавезе обавештавања условљено подношењем захтева у том правцу, на шта указује и став 66 уводног образложења ГДПП (Eßer, Kramer, von Lewinski, 2018: Abschnitt 3, Art. 17, Rn. 48). С обзиром на то да обавеза обавештавања за руковоца повлачи ангажовање значајних ресурса, те полазећи од формулације чл. 30, ст. 3 ЗЗПЛ у коме се експлицитно спомиње „захтев за брисање свих копија ових података и упућивања, односно електронских веза према овим подацима“, треба стати на становиште да је за наступање обавезе обавештавања потребно упутити одговарајући захтев, и то било у виду самосталног захтева, или као подзахтев у оквиру захтева за брисање.

5. Закључак

Google пресуда СПЕУ из 2014. године је увела „револуцију“ у погледу доступности личних података преко интернет претраживача у случају када се претрага врши на основу имена и презимена одређеног лица. Право које је СПЕУ формулисао у *Google* пресуди се у научној и стручној литератури често означава као као право на брисање, а често и као право на

који су доступни преко различитих интернет платформи (интернет архива, форума, блогова и слично), оператер није дужан да унапред, самоиницијативно и константно преиспитује да ли доступност туђих личних података представља повреду личних права одређеног лица. Обавеза преиспитивања оператера оваквих платформи настаје тек онда када му на то својим захтевом пажњу скрене лице о чијим се подацима ради.

заборав. Остваривање овог права у складу са *Google* пресудом, међутим, не подразумева уклањање конкретног податка са интернета, него само линка који упућује на сајт на коме је он објављен, и то под условом да интереси појединца за заштиту личних података у конкретном случају претежу над интересима јавности за приступ тим подацима. Ова пресуда је подстакла редефинисање права на брисање на нивоу ЕУ ради прилагођавања његове садржине околностима широке доступности личних података на интернету. Прилагођавање садржине права на брисање изазовима информационо-комуникационих технологија спроведено је, између осталог, у чл. 17 ГДПР. Аналогана одредба нашла је своје место и у српском правном систему, и то у чл. 30 ЗЗПЛ из 2018. године, који се примењује од 21. августа 2019. године.

Иако се исти назив – право на заборав користи и у контексту *Google* пресуде и у смислу чл. 17 ГДПР, реч је о правима између којих не постоји садржинска подударност. Наиме, право на заборав из *Google* пресуде има далеко ужи домашај у односу на право на брисање (право на заборав) из чл. 17 ГДПР. То, међутим, не значи да је након ступања на снагу ГДПР престала могућност уклањања линкова из резултата претраге интернет претраживача у складу са условима из *Google* пресуде. Напротив, појединцу стоје две могућности на располагању: или да захтева уклањање линка из индекса претраге одређеног интернет претраживача према условима из *Google* пресуде, или да упути захтев за брисање самог податка у складу са условима из ГДПР. У вези са овим се као спорно може јавити питање да ли могућност избора важи и за лица која имају пребивалиште, односно боравиште у Србији, односно да ли се и она могу позвати на право које је формулисано у *Google* пресуди. Иако Србија није чланица ЕУ, и иако се право на уклањање линкова из резултата претраге путем интернет претраживача не спомиње у ЗЗПЛ, ослонцем на закључивање *argumentum a maiore ad minus* би се могло пледирати за допуштеност избора. Јер, ако је под условима из чл. 3, ст. 4 ЗЗПЛ могуће захтевати брисање личних података од иностраних руковалаца, тим пре треба дозволити и деминутив овог права који се састоји у уклањању линка који упућује на тај податак. Иако би овакав закључак налагала правила логике, остаје да се види да ли ће се *Google* упуштати у разматрање захтева за уклањање линкова које му упуте домаћи интернет корисници, те какав ће став према евентуалним негативним одлукама *Google* заузети национална тела и органи који су по ЗЗПЛ овлашћена да преиспитују одлуке руковаоца.

Осим тога, право на брисање је према редакцији чл. 17 ГДПР и чл. 30 ЗЗПЛ проширено и на обавезу руковаоца који је јавно објавио одређени лични податак да обавести остале руковаоце који обрађују тај податак

о томе да је поднет захтев за брисање свих његових копија, упућивања, односно електронских веза према њему. Ипак, ова обавеза обавештавања није прописана као апсолутна, него је условљена разумно доступном технологијом и финансијским могућностима конкретног руковоаца.

Анализа у раду је показала да практична примена права садржаног у чл. 30 ЗЗПЛ неће бити ни мало једноставна, и то како због често коришћене технике упућивања и преупућивања, тако и због употребе недовољно прецизне терминологије. Док се примена овог права не искристалише у нашој пракси, домаћим руковоацима, те телима и органима за његову заштиту могу послужити коментари ГДПР, као и до сада изграђена пракса у државама чланицама ЕУ.

Литература/References

Књиге, коментари и чланци

Arning M., Moos F., Schefzig J. (2014). Vergiss (,) Europa! Ein Kommentar zu EuGH, Urt. v. 13. 5. 2014 – Rs. C-131/12 – Google/Mario Costeja Gonzalez, CR 2014, 460. *Computer und Recht*. 7. 447–456.

Brkan M. (2016). The Unstoppable Expansion of the EU Fundamental Right to Data Protection - Little Shop of Horrors?. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. 5(Vol. 23). 812–841.

Vodinelić V. V. (2018). Prava ličnosti – stare i nove dileme o nazivu i još ponečemu. *Zbornik radova u čast prof. dr. sc. Aldu Radoloviću – Liber amicorum Aldo Radolović, Zvonimir Slakoper, Maja Bukovac Puvača, Gabrijela Mihelčić, ed., Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet*. 259–300.

Voigt P., von dem Bussche A. (2018). *EU-Datenschutz-Grundverordnung (DSGVO) Praktikerhandbuch, unter vollständiger Berücksichtigung des deutschen Datenschutz-Anpassungs-und-Umsetzungsgesetzes EU*. Berlin: Springer

Gola P. (Hrsg.), (2018). *Datenschutz-Grundverordnung VO (EU) 2016/679 – Kommentar*. München: C. H. Beck

Diligenski A., Prlja D., Cerović D. (2018). *Pravo zaštite podataka GDPR*. Beograd: Institut za uporedno pravo Beograd

Eßer M., Kramer P., von Lewinski K. (2018). *Auernhammer DSGVO/BDSG (Datenschutz-Grundverordnung, Bundesdatenschutzgesetz und Nebengesetze – Kommentar)*. Köln: Carl Heymanns Verlag

Kelly J. M., Satola D. (2017). Right to be forgotten. *University of Illinois Law Review*. 1. 1–64

Kubis M. (2017). Das „Recht auf Vergessenwerden“. *Datenschutz und Datensicherheit*. 9. 583

Mayer-Schönberger V. (2009). *Delete – The Virtue of Forgetting in the Digital Age*. Princeton – Oxford: Princeton University Press

Moos F., Schefzig J., Arning M. (Hrsg.). (2018). *Die neue Datenschutz-Grundverordnung*. Berlin – Boston: De Gruyter

Sartor G. (2016). The right to be forgotten: balancing interests in the flux of time. *International Journal of Law and Information Technology*. 24. 72–98.

Taeger J., Gabel D. (Hrsg.). (2019). *Kommentar DSGVO-BDSG*. Frankfurt am Main: Fachmedien Recht und Wirtschaft, dfv Mediengruppe

Schweitzer D. (2017). Die digitale Person: Die Anrufung des Subjekts im „Recht auf Vergessenwerden“. *Österreichische Zeitschrift für Soziologie* (Springer). 42. 237–257.

Hornung G., Hofmann K. (2013) „Ein Recht auf Vergessenwerden“ – Anspruch und Wirklichkeit eines neuen Datenschutzrechts. *Juristen Zeitung*. 4(Vol. 68). 163–170.

Wallisch C. (2015). *Das 'Recht auf Vergessenwerden' im Spannungsfeld von Privatsphäre und Meinungsfreiheit*. Masterarbeit, Universität Wien, Betreuer: Hon.-Prof. Dr. Gottfried Korn

Warren D. S., Brandeis D. L. (1890). The Right to Privacy. *Harvard Law Review*. 5. 193–220.

Прописи

Устав Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр. 98/2006.

Повеља Европске уније о људским правима, “Official Journal of the European Communities”, С 364/1 од 18. 12. 2000.

Европска конвенција о људским правима и основним слободама, „Службени лист СЦГ« – Међународни уговори, бр. 9/2003)

Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС“, бр. 87/2018.

Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС“, бр. 97/2008, 104/2009, 68/2012 - Одлука Уставног суда, 107/2012.

Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directi-

ve 95/46/EC, "Official Journal of the European Union" L 119/1 од 4. маја 2016. године, 1–88.

Кривични законик, „Службени гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019.

Закон о ауторском и сродним правима, „Службени гласник РС”, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 (Одлука Уставног суда)

Закон о адвокатури, „Службени гласник РС”, бр. 31/2011, 24/2012.

Судске одлуке

Google Spain SL and Google Inc. V Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González, Суд правде Европске уније, C-131/12 од 13. маја 2014. године

Пресуда Вишег регионалног суда у Хамбургу (OLGHamburg, Urteilvom 07. 07. 2015. – 7 U 29/12

Електронски извори

Article 29 Data protection working party, 14/EN WP 225. (2014). *Guidelines on the implementation of the Court of Justice of the European Union judgment on "Google Spain and Inc v. Agencia española de protección de datos (AEPD) and Mario Costeja González" C-131/12, 2014.* [Electronic version]. Retrieved 29, January 2019, from <https://www.pdpjournals.com/docs/88502.pdf>

European Commission. Myth-Busting, The Court of Justice of the EU and the "Right to be Forgotten". [Electronic version]. Retrieved 28, January 2019, from https://www.inforights.im/media/1187/cl_eu_rtbf_mythbuster.pdf

Zakaria R. (2019). *US makes hurdles even higher for visa applicants.* [Electronic version]. Retrieved 10, June 2019, from <https://edition.cnn.com/2019/06/05/opinions/visa-applications-social-media-requirements-zakaria/index.html>

Floridi L. et. all. (2015). *The Advisory Council to Google on the Right to be Forgotten.* [Electronic version]. Retrieved 29, January 2019, from

<https://static.googleusercontent.com/media/archive.google.com/en//advisorycouncil/advisement/advisory-report.pdf>

https://www.google.com/webmasters/tools/legal-removal-request?complaint_type=rtbf&visit_id=636812691350981068-928487754&rd=1&pli=1 Retrieved 30, July 2019.

<https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=en> Retrieved 16, July 2019

Herr_A.-C. (2015). *Ein Jahr Recht auf Vergessenwerden „Im Zweifel für die Meinungsfreiheit“*. Legal Tribune Online. [Electronic version]. Retrieved 29, June, 2019, from <https://www.lto.de/recht/hintergruende/h/recht-auf-vergessenwerden-ein-jahr-bilanz/>

Sloboda Midorović, LL.B.,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Novi Sad

THE RIGHT TO ERASURE OF PERSONAL DATA AVAILABLE ON THE INTERNET

Summary

The paper examines the right to erasure of personal data (“the right to be forgotten”), as a specific reflection of the right to privacy in the era of information technology. In line with the solutions of the General Data Protection Regulation of the European Union (GDPR), Serbia enacted the Act on the Protection of Personal Data of the Republic of Serbia (2018), which endeavours to adapt the content of the right to erasure of data to the circumstances of wide availability of personal data on the global worldwide network – the Internet. The paper aims to present the right to erasure to the domestic scientific and professional audiences, bearing in mind that its wording leaves room for diverging interpretations. The author first briefly outlines the circumstances which have led to introducing the right to erasure of data. The content and the manner of exercising this right have been presented, with reference to the case law of the Court of the Justice of the European Union (CJEU), including the key pro and con arguments. Then, the author discusses the discrepancies in the substance of this right observed in the CJEU jurisprudence (on the one hand) and the substance of this right as envisaged in the GDPR (on the other hand). Finally, the author analyzes the conditions under which this right can be exercised provisions, under the GDPR and the Serbian Personal Data on the Protection Act (2018), particularly in terms of the reasons that may lead to granting the request for erasure of personal data as well as the exceptions from exercising this right in case of balancing interests.

Key words: *right to be forgotten, erasure of personal data, Internet, obligation to inform, balancing interests.*